

II.2.09. Anàlisi de dos editorials mostra sobre el tema: Xenofòbia.

Diari: *El Periódico*

Data: 30.10.99

Bona actuació dels dirigents veïnals

Por al barri de Santa Caterina

El civisme dels dirigents veïnals i el sentit comú de la majoria de les persones que viuen al barri barceloní de Santa Caterina van canalitzar amb serenitat la manifestació contra la inseguretat que crea el desconegut *agressor de la navalla*. Els testimonis que apunten que l'autor de les lesions a diverses dones és un jove de cabells negres i arrissats podien haver convertit la concentració en un tumult racista en un barri amb molta immigració. Gràcies a l'autoritat moral d'aquells dirigents veïnals, la manifestació no va anar per aquí, fins al punt que s'hi van afegir força persones d'altres ètnies que, com les establertes des de fa temps en aquesta part del Casc Antic, simplement aspiren a treballar i a viure en pau.

En situacions límit, qualsevol persona pot perdre la raó i adoptar actituds racistes. La por i el revengisme —la *lleï* de **Lynch** al vell Oest— arrossegueu a situacions irracionals en què es diuen coses injustes i es cometes actes impensables. I la sensació d'inseguretat crea això. Per aquesta raó és important comptar amb veïns amb autoritat moral que siguin capaços d'asserenar els ànims i fer entendre, com en aquest cas, que les aparences són enganyoses i que, en el cas que l'agressor pugui ser d'origen magribí, es tracta essencialment d'un psicòpata. I de psicòpates n'hi ha a totes les races, perquè els trastorns mentals no tenen fronteres. Quan una població atemorida es pot fer còmplice inconscient dels que senten el racisme com a ideologia, dirigents d'aquestes característiques exerceixen un magisteri social insubstituïble. Possiblement no hi va haver suficient nombre de persones així al barri terrassenc de Ca N'Anglada, l'estiu passat, quan hi va haver escenes que ara els mateixos veïns volen oblidar.

La gent del barri de Santa Caterina té dret a convida en pau. I és la policia la qui ha de garantir-l'hi, no unes petites brigades de voluntaris inexperts. És important que tant els veïns com els agents —i després els jutges— sàpiguen estar als seus llocs respectius en moments delicats com aquest.

Anàlisi de l'editorial

No trobem critiques negatives substancials a formular a aquest editorial. En conjunt l'editorial és força encertat. Malgrat això voldríem comentar els següents ítems:

1. La representació del racisme com a resposta irracional
2. L'acceptació implícita de l'existència de races humanes.
3. L'ús del terme 'magribí'.

1. La representació del racisme com a resposta irracional.

Segons l'editorial,

“En situacions límit, qualsevol persona pot perdre la raó i adoptar actituds racistes”

I,

“Quan una població atemorida es pot fer còmplice inconscient dels que senten el racisme com a ideologia, dirigents d'aquestes característiques exerceixen un magisteri social insubstituïble”.

L'editorial confon en aquest cas la causa amb la conseqüència. La por no és pas la causa de certes actituds racistes, sinó la que permet la seva manifestació. Així certes actituds xenòfobes o racistes afloren en situacions límits perquè subjau un cert pòsit racista a les nostres societats. O dit d'una altra forma, i fent servir una metàfora, d'un pou sec no es pot treure aigua.

En conseqüència, considerem que es menysté la complexitat del problema quan s'afirma que qualsevol pot esdevenir racista en situacions límit, en comptes de denunciar l'existència d'aquest pòsit ideològic racista a les nostres societats.

2. L'acceptació implícita de l'existència de races

D'altra banda, l'editorial afirma que l'*agressor de la navalla* té un problema de salut mental, qüestió que és transversal a totes les “races”. No obstant, en el seu intent didàctic dóna legitimitat a un terme que fa temps que la comunitat científica va desterrar per imprecís:

“[...] en el cas que l'agressor pugui se d'origen magribí, es tracta essencialment d'un psicòpata. I de psicòpates n'hi ha a totes les races, perquè els trastorns mentals no tenen fronteres”.

Com es pot veure, l'editorial implícitament reconeix l'existència de diverses races, pilar principal de la lògica racista.

3. *L'ús del terme magribí*

“[...] en el cas que l'agressor pugui ser d'origen magribí, es tracta essencialment d'un psicòpata”.

L'editorial cau en una imprecisió en afirmar “d'origen magribí”. L'origen es refereix al lloc de naixença, originari de, el qualificatiu de magribí serveix per designar la pertinença a un marc comú d'acció i relació polític i econòmic entre Algèria, Líbia, el Marroc, Mauritània i Tunísia. És en certa mesura el nostre equivalent al concepte d'europeu”. Sense més especificacions i en fer referència que es tracta de l'origen sembla evident que l'editorialista utilitza magribí en substitució de marroquí. En aquest cas seríem davant d'un fals amic que prové del francès, que l'utilitza per denominar al marroquins.

Diari: *Avui*,

Data: 1.03.01

Quin debat sobre la immigració?

Hi ha qüestions bàsiques —allò que els politòlegs en diuen “qüestions d'Estat”— que demanen i exigeixen debats serens i respostes pensades. I finalment, una actuació responsable en funció d'un grau determinat de consens polític i social. Qüestions que no admeten la frivolitat. I que malgrat tot, sovint s'aborden des de la més absoluta inconsciència. No cal dir que una d'aquestes qüestions —que preocupen la societat i que són importants, també, perquè generen càrregues sovint desbordades, de sentiments— és la immigració. A Catalunya —a la resta de l'Estat— hem rebut durant els últims mesos una autèntica munió d'impactes: la catàstrofe de les pateres en l'intent desesperat de milers d'africans per creuar l'Estret de Gibraltar; les víctimes d'aquesta aventura macabra; el profit que en treuen les xarxes mafioses que els exploten; la impassibilitat de les autoritats marroquines; el brot xenòfob en alguns punts concrets, que ha derivat puntualment en violència; la guetització d'alguns barris de pobles i ciutats; l'augment de cert tipus de delinqüència lligada als sectors més marginals d'aquesta immigració; l'explotació que pateixen sovint en mans d'empresaris sense escrúpols; la discussió i el tràmit parlamentari de dues lleis d'estrangeria i les conseqüències que se n'han després; les protestes dels immigrants il·legals; les reticències socials provocades per la pobresa dels nouvinguts i pel xoc cultural, que es podrien escampar; les dades, confuses, que avisen d'una davallada demogràfica a Europa que potser no serà com es preveu; les últimes decisions de la Unió Europea —matisades i rebaixades per Espanya— per ajudar a l'economia primària dels països més pobres...

Ara mateix, a Barcelona, centenars de persones s'apilen en algunes esglésies a l'espera, finalment, d'arribar a un acord amb l'administració sobre la seva situació legal. Les dades, les imatges, la discussió, fins i tot una certa obsessió, generada pels mitjans de comunicació i els polítics, que encara ha atiat més un sentiment de neguit i preocupació social, ens demanen que reconduïm la qüestió.

No es tracta de nimietats. A l'entorn de la immigració, cada aspecte demana reflexions tranquil·les, respostes mesurades. No s'hi pot actuar, pel que fa a l'administració, des d'un únic front. No és exclusivament amb mesures policials que resoldrem els reptes i problemes que se'n deriven ara i que se'n derivaran en el futur. No es pot abordar cada tema des del maximalisme. Sobren posicions dogmàtiques entre els *aperturistes* i també accions desmesurades entre els vigilants de les nostres suposades essències.

Per tot això, cal dir ben clar que ens estem equivocant. Les causes i els efectes de la immigració no es poden abordar des de les declaracions —desafortunades o no— de persones que no representen institucions, que no tenen poder de decisió i que no poden prendre cap mesura per abordar com cal la qüestió. No es poden fer, senzillament, des del sentiment o l'opinió particular, per molt lícits que resultin. I no es pot donar a aquestes opinions —siguin de Marta Ferrusola o d'Heribert Barrera— més importància de la que els correspon. Ni informativament ni políticament. Correm el perill d'organitzar una mena de cursa d'adhesions i rebutjos amb un final arriscadament imprevist. Potser Marta Ferrusola —des del lloc públic que ocupa— i Heribert Barrera —des de la representació de la institució que va encarnar— haurien d'haver estat molt més prudents. Si no ho han estat, ho han de ser la classe política, la periodística i la societat en general. I això no vol dir amagar-se res ni ningú. Vol dir, exactament, donar a cada opinió la importància real que li correspon. Una cosa, per exemple és

el que digui l'exsecretari general d'Esquerra i una altra el que mantingui el seu actual secretari, que representa el partit.

Tot això, a més pot provocar una crida a la presa de posicions cridaneres i oposades, poc matisades, poc reflexionades, amb molt de soroll i molt poc de profit final. Cal tranquil·litat per analitzar els errors de l'actual legislació sobre immigració, per calibrar l'actuació de les diferents administracions i per mantenir un debat serè sobre el què i el com de tot plegat. Cal un pacte polític perquè ningú en tregui un profit partidista indesitjable. Quin debat volem? Algú dubta que ens hi juguem molt?

Anàlisi de l'editorial

A continuació discutirem els següents ítems:

1. El desplaçament temàtic que revela l'estructura discursiva
2. L'argumentació exculpatòria de les paraules de Barrera i Ferrusola
3. La descripció de la immigració tant en arguments com en tries lèxiques

1.El desplaçament temàtic que revela l'estructura discursiva

L'anàlisi de l'estratègia discursiva de l'editorial revela un desplaçament temàtic. No és fins ben bé el final de la peça que trobem quin és el conflicte: les declaracions de Ferrusola i Barrera sobre immigració.

El recorregut discursiu es revela com un camí preparatori que justifica la tesi central: la polèmica entorn a les paraules de Barrera i Ferrusola és gratuïta i desvia l'atenció del veritable debat sobre immigració. Així de bon principi el text magnifica la "immigració" i la presenta com un afer d'Estat:

"Hi ha qüestions bàsiques —allò que els politòlegs en diuen "qüestions d'Estat"— que demanen i exigeixen debats serens i respostes pensades. I finalment, una actuació responsable en funció d'un grau determinat de consens polític i social. Qüestions que no admeten la frivolitat".

L'al·lusió als "politòlegs" serveix per revestir d'autoritat aquesta proposició avaluadora que tot i ser una qüestió d'Estat no sempre es tracta de la millor manera:

"I que malgrat tot, sovint s'aborden des de la més absoluta inconsciència".

La proposició enllaçarà més endavant, cap al final del text, amb la denúncia d'una manca de responsabilitat en centrar el debat sobre immigració en les paraules de Barrera i

Ferrusola. Així si unim els dos extrems de la peça podem llegir: és una absoluta inconsciència abordar un afer d'Estat com la immigració des de les paraules de Barrera i Ferrusola.

Abans, però l'editorial exposa un conjunt de problemes derivats de la immigració i que han copsat l'atenció de la societat catalana. Els qualifica d'"autèntica munió d'impactes". Vegi's com en utilitzar "impactes" en substitució de notícies o informacions és reforça la lectura conflictiva o negativa de les novetats entorn a la immigració.

2. L'argumentació exculpatòria de les paraules de Barrera i Ferrusola

La munió d'impactes serveix al diari per il·lustrar la importància del conflicte migratori. És una peça clau en el desenvolupament de l'estratègia discursiva ja que magnifica la immigració i alhora minimitza el conflicte provocat per la dona de Pujol i de l'exlíder d'ERC. Malgrat això, la importància de la immigració no treu rellevància ni és excusa per denunciar les polèmiques afirmacions de Barrera i Ferrusola; ben al contrari del que mostra l'editorial.

"Per tot això, cal dir ben clar que ens estem equivocant. Les causes i els efectes de la immigració no es poden abordar des de les declaracions —desafortunades o no— de persones que no representen institucions, que no tenen poder de decisió i que no poden prendre cap mesura per abordar com cal la qüestió".

Fixem-nos, com l'editorial fa una interpel·lació al lector que li serveix per fer-lo partícip de la seva opinió: "Ens estem equivocant". Alhora també mostra un aparent distanciament del conflicte amb l'ús de "desafortunades o no" evitant-ne així la valoració de les paraules de Barrera i Ferrusola.

3. La descripció de la immigració tant en arguments com en tries lèxiques

Com ja hem dit l'editorial elabora un 'catàleg' de les diverses polèmiques o conflictes derivats de la immigració en els darrers mesos. En la seva enumeració hem trobat elements controvertits i que requereixen d'una anàlisi més en detall. El diari afirma que:

"[...] la guetització d'alguns barris de pobles i ciutats: l'augment de cert tipus de delinqüència lligada als sectors més marginals d'aquesta immigració".

Segons l'editorial, la guetització, o suburbanització com afirmarà a d'altres peces, és conseqüència de l'augment de la delinqüència lligada als sectors més marginals d'aquesta immigració. L'afirmació és ambigua perquè no deixa clar si aquesta delinqüència ha desplaçat a la ja existent en aquests barris o quin volum de delictes representa dins del conjunt d'actes delictius. En afirmar que es tracta dels sectors més marginals, implica que no afecta al conjunt sinó a una part, presumiblement minoritària. D'altra banda, responsabilitza exclusivament a la delinqüència de la immigració marginal de la guetització d'alguns barris. Obvia, però, que la perifèria social de la immigració s'ubica a barris tradicionalment empobrits o marginals de les nostres societats. I, d'altra banda, reforça les corrents d'opinió que vinculen immigració i delinqüència.

I una altra afirmació problemàtica és la que segueix:

“les reticències socials provocades per la pobresa dels nouvinguts i pel xoc cultural, que es podrien escampar;”

L'afirmació de l'editorialista suggereix que som davant d'un problema econòmic i cultural. Allò que molesta dels nouvinguts és la seva pobresa ja que provoca reticències. Aquesta afirmació permet una lectura econòmica del conflicte on el factor clau seria la competència pels recursos entre 'nacionals' i els nouvinguts. Plantejar que la pobresa és un dels motius de les reticències cap als estrangers reforça, d'un costa, la ficció de les nostres societats com a benestants. I de l'altra, centra l'atenció sobre els possibles problemes sobretot en les classes que són directes competidores dels escassos recursos que ofereix el sistema, classes baixes. El racisme o la xenofòbia són presentats com propis de les classes més populars de la societat.

L'editorial no acabar de raonar perquè “les reticències” cap els nousvinguts es podrien escampar. D'una banda, pressuposa que ja són presents. De l'altra no aclareix quins són els factors que afavoririen una extensió de les reticències cap els nous ciutadans. Una de les possibles causes, davant de la manca de claredat del diari, és l'existència d'un pòsit xenòfob, d'hostilitat a l'estranger, que subjau a la nostra societat.

Finalment, la següent afirmació té lectures secundàries contraproduents:

“les dades, confuses, que avisen d'una davallada demogràfica a Europa que potser no serà com es preveu”.

Un dels raonaments per acceptar la immigració és la davallada demogràfica. En plantejar el dubte que això no es produeixi l'editorial tanca la porta a un argument positiu a la recepció d'immigrants. La implicació és evident: la població europea no baixarà gaire. I

el raonament conseqüent: per tant, no calen tants immigrants com els que s'havien previst en unes primeres estimacions.